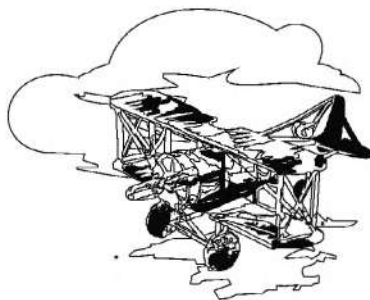

Антуан де Сент-
Экзюпери

Кичкина шаҳзода

ТОШКЕНТ
2014

УЎК: 821. 112. 5 -3

КБК: 84(4Фра)

Э-36

Антуан де Сент-Экзюпери. Кичкина шаҳзода; Истеҳком; Ҳикматлар / Сўзбоши муаллифи ва масъул муҳаррир профессор А.Х.Саидов. – Тошкент: «Янги аср авлоди», 2014. – 140 бет.

Антуан де Сент-Экзюпери – XX аср француз адабиётининг йирик намояндаларидан бири, моҳир учувчи, шоир ва ёзувчи, ёш қарининг сеvimли асари «Кичкина шаҳзода»нинг муаллифи.

«Учувчи» (1926), «Жанубга кат» (1929), «Тунги парвоз» (1931), «Башар сайёраси» (1939), «Ҳарбий учувчи» (1942), «Истеҳком» (1948), «Ёшлик мактублари» (1953) каби асарлар Антуан де Сент-Экзюперининг қаламига мансубдир.

Антуан де Сент-Экзюперининг асарлари дунёнинг 200 тилига таржима қилинган. Жумладан, унинг «Кичкина шаҳзода» асари Хайриддин Султонов томонидан ва «Истеҳком» қиссасидан парча Абдуғоир Қосимов томонидан ўзбек тилига таржима қилинган.

Ушбу китоб Антуан де Сент-Экзюперининг ўзбек тилида чоп этилаётган янги тўпламидир.

Асар кенг китобхоналар оmmasига мўлжалланган.

Таржимонлар:

Хайриддин СУЛТОНОВ, Абдуғоир ҚОСИМОВ

Сўзбоши муаллифи ва масъул муҳаррир профессор

АкмаЛ САИДОВ

ISBN 978-9943-27-233-0

© Антуан де Сент-Экзюпери. «Кичкина шаҳзода»; «Истеҳком»; «Ҳикматлар». «Янги аср авлоди», 2014 йил.

*«Мен учун учиш ва ёзиш бир нарса.
Муҳими – ҳаракат қилиш,
муҳими – ўзлигингни англаш»
Антуан де Сент-Экзюпери*

АНТУАН ДЕ СЕНТ-ЭКЗЮПЕРИ – ЎЛИМЛАРНИ ДОҒДА ҚОЛДИРГАН УЧУВЧИ ВА ФАЙЛАСУФ АДИБ

Машҳур француз ёзувчиси, шоир ҳамда моҳир ҳарбий учувчи Антуан Мари Жан-Батист Роже де Сент-Экзюпери (Antoine Marie Jean-Baptiste Roger de Saint-Exupéry) 1900 йилнинг 29 июнида Франциянинг Лион шаҳрида дунёга келган.

Экзюперилар оиласида беш фарзанд бўлиб, Антуан оилада учинчиси эди. Антуаннинг отаси граф бўлган, бироқ суғурта нозири бўлиб ишлаган. Антуан тўрт ёшга тўлганида, унинг отаси бевақт оламдан ўтганлиги боис, Антуаннинг тарбияси билан ҳам дўсти, ҳам унинг барча ишларидаги илҳомлантирувчи киши – онаси Мари Буайе де Фонколумб (Marie Boyer de Fonscolombe) шуғулланган. Антуаннинг онасига ёзган айрим хатлари (Антуан бу хатларни бутун умри давомида ёзган) бадиий миниатюранинг дурдонасидир. Антуанда халқ эртакларига нисбатан муҳаббат, мусиқа, рассомчилик, адабиётга қизиқишнинг эрта пайдо бўлганлиги онасининг хизматидир.

Кичик Антуан ёшлик чоғларида жуда шўх, ўта қизиқувчан бўлиб, ўчоқдаги ёниб турган оловга қараб соатлаб хаёл суришни севган. Шу билан бирга, у табиатан қувноқ, кўнган очиқ ҳамда кўплаб қобилиятларнинг соҳиби бўлган: шеърлар

ёзган, расм чизган, скрипка чалган, битмас-туганмас ўйлар ва фантазияга бой бўлган. Бироқ унинг энг катта қизиқиши техникага бўлган, келаётган техника даврининг тезлигини сезиб турилгандек гўё. Антуан ёшлигида тунукадан телефон ясаган, 12 ёшида эса самолёт-велосипед ихтиро қилган ва унда оломоннинг «Антуан де Сент-Экзюперига шон-шарафлар бўлсин!» деган ҳайратомуз олқишлари остида ҳавога кўтарила олишига ишонган.

Антуан биринчи марта 1912 йилда Амберьеддаги (Ambérieu-en-Bugey) авиация майдонида самолётда ҳавога кўтарилган. Ўша пайтда самолётни машҳур учувчи Габриэль Вроблевски-Салвец (Gabriel Wroblewski-Salvez) бошқарган.

Антуан 1908 йилда Лиондаги Муқаддас Варфоломей мактабига биринчи синфга қабул қилинган, кейин 1909 йилда оиласи билан бирга Ле-Ман шаҳрига кўчишган. Антуан акаси Франсуа билан бирга 1914 йилгача Манседаги Нотр-Дам де Сент-Круа иезуитлар мактабида таҳсил олган. Таълим олиш жараёни билан бирга қадимий жангчи машиналар қандай қилиб ишлашини тушуниш учун **Юлий Цезарнинг «Галл урушлари»** номли латин тилидаги китобини завқ билан ўқиган. Сўнгра **Фрибургдаги¹ маристлар** коллежида **«Эколь Наваль»**га² (Париж Сен-Луи Ҳарбий-денгиз лицейида тайёрлов курсларини ўтаган) киришга тайёрланган. Бироқ, танловдан ўта олмаган.

¹ Фрибург (Fribourg) – Швейцариядаги шаҳар ва кантон номланиши.

² Эколь Наваль (École navale) – Француз миллий ҳарбий денгиз офицерларини тайёрловчи олий мактаб.

1914 йили Биринчи жаҳон уруши бошланган, Антуаннинг онаси тиббиёт ҳамшираси бўлиб ишга кирганидан сўнг, ўғилларини Швейцарияга юборган.

1917 йилга келиб Антуан Францияга қайтиб келган ва ўрта маълумотини Парижда ниҳоясига етказган. 1919 йилда Нафис санъат Академиясининг (École nationale supérieure des beaux-arts) архитектура бўлимига эркин тингловчи сифатида ёзилган.

1921 йилда Францияга армияга чақирилиши Антуаннинг тақдирида кескин бурилиш ясаган. Олий ўқув муассасасидаги армияга бориш муддатини кейинга қолдирганига қарамай, Антуан Страсбургдаги иккинчи қирувчи самолётлар полкига ёзилган. Уни дастлаб самолётларни таъмирлайдиган ишчи гуруҳига қўйишган, бироқ у тез орада фуқаролик авиацияси учувчилигига имтиҳон топшириб, имтиҳонлардан муваффақиятли ўтган. Уни Марокашга юборишган, Антуан у ерда ҳарбий учувчи ҳуқуқини олган. Кейин эса билимларини мукаммаллаштириш учун **Истр**¹ шаҳрига юборилган. 1922 йилда **Авор**² шаҳридаги захирадаги офицерлар ўқув курсини тамомлаган ҳамда кичик лейтенант ҳарбий унвонини олган. Антуан октябрь ойида Париж яқинидаги Бурж шаҳрида жойлашган 34-авиация полкига ишга

¹ Истр (Istres) – Франциянинг жанубий қисмида жойлашган шаҳар, Биринчи жаҳон уруши даврида энг муҳим учувчи тайёрлаш мактабларидан бири жойлашган.

² Авор (Avord) – Франциянинг марказида жойлашган шаҳар, Биринчи жаҳон уруши даврида энг муҳим учувчи тайёрлаш мактабларидан бири жойлашган.

ўтиш тўғрисида топшириқ олган. 1923 йилнинг январь ойида Антуан биринчи марта авиаҳалокатга учраган. Бу авиаҳалокат нитижасида унинг бош мия суяги жароҳатланган. Март ойида Антуанни ҳарбий хизматга лаёқатини аниқлаш учун комиссиядан ўтказишган. Сўнг Экзюпери Парижга кўчиб кетиб, у ерда ёзувчиликка шўнғиб кетган. Аммо, дастлаб соҳанинг бу тури билан шуғулланиб, унчалик зафар қучмагани боис, турли ишларни бажаришга мажбур бўлган: китоб дўконида сотувчи бўлган, автомобил олди-сотдиси билан ҳам шуғулланган.

1926 йилга келибгина «**Аэропосталь**»¹ компаниясининг Африканинг шимолий қирроқларига почта етказувчи учувчиси бўлиб ишга кирган. Ўша йилнинг баҳор ойларидан бошлаб Тулуза – Касабланка, кейинчалик Касабланка – Дакар йўналишларида почта ташиган.

Касабланкада бўйсундирилмаган қабилаларнинг ёнида жойлашган бир истеҳком бўлиб, ҳатто бу ерда қисқагина сайр қилиш ҳам ўлим ёки қуликка олиб келган. Бундан ташқари, самолётлар ҳалокатга тез-тез учраб турган ва чўлга қўнишга мажбур бўлишган. Бу борада Экзюпери синглисининг эрига қуйидагича хат ёзган: **«Бу жуда қизиқаран спорт. Ўтган йил бизнинг тўртта учувчимиздан иккитасини ўлдиришган, минглаб километр масофада мени какандек отишлари мумкин».**

Экзюпери онасига йўллаган хатида эса манзарани бироз бошқача тасвирлаган: **«Қўнишга маж-**

¹ Аэропосталь (Aéropostale) – 1918 йилда ташкил этилган Француз ҳаво йўллари компанияси, 1933 йилдан бери «Эр Франс» (Air France) номи билан аталади.

бур бўлганим учун Сенегаль қабашлариникида тунни ўтказдим. Уларни мураббо билан меҳмон қилсам, доа қолди: улар европаликларни ҳам, мураббони ҳам кўришмаган экан. Бўйрага чўзилиб ётганимда эса, қишлоқнинг ҳаммаси меннинг олдимга ташриф буюришди. Мен ўзимнинг чайламда ўттизтадан ортиқ одам қабул қилдим... Улар мени бошдан-оёқ кўздан кечирдишди...»

Антуандаги мардонавор қизиққонликкина маврлар¹ сардори билан дўстлик алоқаларини ўрнатишга имкон берган. Уларга ўз қўрғонида чойхўрлик уюштириб берган, яна уларнинг уйига жавобан ўзи ҳам ташриф буюрган. Маҳаллий аҳолидан араб тилини ўрганган.

Бир ярим йиллардан кейин Экзюпери онасига куйидаги мазмунда хат битган: **«Мен Саҳрои Кабирни севаман, чўлга қўнишга тўғри келиб қолганда эса, мени ўраб турган шўр кўлда акс этувчи кумтепаларни кўриб завқланаман».**

1926 йилнинг 19 октябрида Экзюпери Саҳрои Кабирнинг энг чеккасида бўлган Вилья-Бенс шаҳридаги Кал-Джуби оралиқ станциясига бошлиқ этиб тайинланган. Бу ерда у ўзининг **«Жанубга хат»** («Courrier sud», 1929) номли илк асарини ёзган.

«Жанубга хат» Экзюперининг биринчи романи ҳисобланиб, етарли даражада мукамал деб бўлмайди. Хусусан, асар мазмунидаги муҳаббат чизиғи адибнинг ижодиёти учун жонсизроқ туюлади. Умуман олганда, китобнинг мазмуний тузилиши муал-

¹ Маврлар – қадимги ва ўрта асрларда Мавритания, ҳозир Мавритания Ислом Республикаси деб аталган, шиоли-ғарбий Африкада жойлашган мамлакат халқи.

лифнинг хавотирга солувчи ғоялар ва муаммоларни эркин ифодалаши учун тўсқинлик қилган. Шунга қарамасдан, асарда адиб дўсти Жак Бернис билан боғлаб турувчи инсоний муносабатлари ҳақида фикрларини билдирган, инсон ўзининг фаолияти билан дунёга келтирадиган тартиблар каби бир қатор муҳим мавзуларни кўтарган. Ҳикоянинг жиддий ва кескин (баъзан бироз ноаниқ) услуби адибнинг фалсафий баркамоллигидан дарак беради.

1929 йилда Брестдаги денгиз флотининг олий авиация курсларига кирган. Тез орада «Галлимар» нашриёти Экзюперининг «Жанубга хат» номи романини чоп қилган, роман муаллифи эса Жанубий Америкадаги «Аэропасталь» компаниясининг филиали бўлмиш «Аэропоста – Аргентина»га техник директор сифатида жўнаб кетган. Сент-Экзюпери 1930 йилда фуқаролик авиацияси ривожига қўшган улкан хизматлари учун Фахрий легион ордени билан тақдирланган.

1930 йил июнь ойида Антуаннинг ўзи Анд тоғларини учиб ўтиш чоғида ҳалокатга учраган учувчи дўсти Гийомни қидириш жараёнларида шахсан иштирок этган. Ўша йилнинг ўзидаёқ Антуан «**Тунги парвоз**» («Vol de nuit», 1931) асарини ёзган ҳамда бўлғуси турмуш ўртоғи Консуэло билан танишган.

«**Тунги парвоз**» асари Экзюперининг Жанубий Америкада ўтказган ҳаёти даврида ёзилган. Чили, Парагвай, Патагониядан йўлланган мактублар ўз вақтида Буэнос-Айрес шаҳрига етиб келиши учун учувчилар кечалари бепоён тоғ тизмалари устидан парвоз қилишларига тўғри келган. Мабодо довул ёки тўфонга дуч келсалар, ҳаммаси тамом бўлган. Бироқ уларнинг бошлайғи Ривьер бу каби таваккалга қарши чиқиш лозимлигини яхши билган. Ривьер билан биргаликда нозирлардан бири Робино ва

унинг турмуш ўртоғи Фабьен парвози кузатилади. Улардан бири, Фабьеннинг самолёти йўналишдан чиқиб кетади. Унинг самолётида ярим соатга етadиган ёқилғи қолган, холос. Умид йўқ. Ва шу заҳотиёқ у осмону фалакка қараб йўл олган. У ерда ҳеч бир тирик жон бўлмаган. Афсонавий бойлик эгаси Фабьен ҳалок бўлган. Фабьенни яхши кўрса-да, шунга қарамасдан Ривьер қаттиқ совуқ алам билан Европага хат ташиш билан шуғулланаверган.

1930 йилнинг апрелида Экзюпери Париж шаҳрига қайтган ҳамда 3 ойлик меҳнат таътили олган ва **Консуэло Сунсин** (Consuelo Suncin, 1901 – 1979) билан никоҳдан ўтган. Бироқ улар алоҳида яшашган. 1931 йилнинг 13 мартда «Аэропосталь» компанияси касодга учраган. Шундан сўнг, Экзюпери Франция – Жанубий Америка йўналишидаги «Касабланка – Порт-Этьенн – Дакар»га почта тарқатувчи учувчи бўлиб ишга қайтган. 1931 йилнинг октябрида унинг «Тунги парвоз» асари чоп этилган ва бунинг учун Экзюпери «**Фемина**»¹ адабий мукофотига сазовор бўлган. У яна таътил олиб, Парижга қайтган.

1932 йилнинг февралида «Марсель – Алжир» йўналиши бўйлаб хизмат қилувчи **Латекозра** авиакомпаниясининг гидропланига 2-учувчи бўлиб ишга кирган. «Аэропосталь» компаниясининг собиқ учувчиси **Дидье Дора** (Didier Daurat) тез орада унинг синовчи-учувчи бўлиб ишга киришига ёрдамлашган ва Экзюпери Сен-Рафаэль кўрфазида янги гидросамолётни синовдан ўтказиш жараёнида ҳалок бўлишига бир баҳя қолган. Гидросамолёт афдарилиб кетган, Экзюпери чўка-

¹ Фемина (Femina) – 1904 йилда таъсис этилган француз адабий мукофоти.

ётган гидросамолёт кабинасидан чиқишга базур улуриб қолган.

1934 йилда «**Эр Франс**» (собик «Аэропосталь») компаниясига ишга кирган. Компаниянинг вакили сифатида Африка, Ҳиндихитой ва бошқа мамлакатлар буйлаб саёҳатга чиққан. 1935 йилнинг апрелида «**Пари-Суар**» газетасининг мухбири сифатида собик СССРга ташриф буюрган. У ўзининг бу ташрифи жараёнида кўрган-кечирганларини бешта очеркда¹ баён қилган. Экзюперининг «**Совет ҳукумати олдида жиноят ва жазо**» номи очерки фарб мамлакатлари ёзувчиларининг Совет ҳукумати ҳақида ёзилган илк асари ҳисобланган. 1935 йилнинг 3 майида Экзюпери **М.А.Булгаков**² билан учрашган.

Тез орада Экзюпери **С.630 «Симуи»** русумли ўз шахсий самолётига эга бўлган. 1935 йилнинг 29 декабрида Париж – Сайгонни учиб ўтиш бўйича рекорд қўймоқчи бўлганида Ливиянинг сувсиз чўлу биёбонида ҳалокатга учраган. Бироқ бу сафар ҳам ўлимга чап бериб, тирик қолган. 1936 йил 1 январда Экзюпери ва механик Прево билан бирга ташналикдан қийналиб ўлаётганларида кўчманчи бадавий араблар томонидан қутқариб қолинган.

1936 йилнинг августида «**Энтрансижан**»³ газетаси билан тузган шартномасига биноан, фу-

¹ Очерк – умумий тарзда ёзилган тасвирий-тавсифий ёки илмий асар.

² Булгаков, Михаил Афанасьевич (1891–1940) – рус ёзувчиси, драматург, театр режиссёри ва актёри, машҳур «Уста ва Маргарита» романи муаллифи.

³ «Энтрансижан» (“Intransigeant”) – 1880 йилда асос солинган француз даврий нашри, 1940 йилда мазкур нашр ўз фаолиятини тугатган.

қаролар уруши бўлаётган Испанияга жўнаб кетган ва Экзюпери у ердан газеталарга бир қатор воқеа тафсилотлари ёритилган мақолалар юборган. Жумладан, адиб ўзининг **«Истеҳком»** номи асарини ҳам айнан мана шу йили ёзишни бошлаган. Бироқ бу асар муаллифнинг ўлиmidан сўнг 1948 йилда чоп этилган.

Экзюперининг **«Истеҳком»** асарида донишмандлик ва тажриба гоёси илгари сурилган. Кўчманчи образи орқали инсоннинг қандай қилиб дунёни англашни тасвирлаб берган. Агар киши ўзининг истеҳкомини барпо этмаса, тинчлик тушунчасини билмаслиги ва борлиқни англаши мураккаб эканлигини ўргатади. Инсон шахсан ўзининг қонида, маконида ва ўзи севадиган юртда эҳтиёж ҳамда зарурият мазмунини ҳис этади. Истеҳком аввало инсоннинг қалбида қад кўтаради. У хотиралар ва удум ҳамда маросимлардан ташкил топади. Энг асосийси – ушбу истеҳкомга вафодорликни сақлай билиш. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак, **«Агар биз ҳар он ибодатxonани қайтадан қуришни бошлайверсак, уни ҳеч қачон безата олмаймиз»**. Гар инсон зоти эркинликка интиламан деб деворларини бузса, унинг ўзи ярим вайрона қалъага ўхшаб қолажак. Шу лаҳза уни ваҳима босар, чунки ўзининг мавжудлигини ҳис қилишдан тўхтаб қолар. **«Менинг мулким – пода ҳам, далаалар ҳам, уйлар ҳам эмас, балки уларни бир бутунликка боғлаб турувчи ва ҳукмронлик қилувчи қандайдир куч»**.

Самимий табассумли инсон – ёзувчининг тапшқи кўринишини ана шундай тарзда осонгина аниқлаш мумкин, фашизмга қарши курашган ҳарбий учувчи. Экзюперининг чехрасидаги мафтункор табассум ҳаттоки уни бир марта отиб ўлдирилишидан асраб қолган. Испаниядаги фуқаро-

лар уруши пайтида Экзюпери ҳарбий мухбир сифатида Мадридга келганида у республика патруллари томонидан ушланган. Испан тилини билмаслиги Экзюперида немис жосуси бўлиши мумкинлиги эканлигидан далолат берган. Ўша такрорланмас мафтункорона табассум эса соқчиларга таъсир қилган.

1938 йилнинг январида Экзюпери «**Иль де Франс**» лайнерида Нью-Йоркка жўнаб кетган. Экзюпери бу ерда «**Вашар сайёраси**» («Terre des hommes», 1939) номли китобини ёзишга киришган.

«**Вашар сайёраси**» Экзюперининг ажойиб ҳикоялар тўплами ҳисобланади. Ушбу асар адабнинг Пиреней осмонида биринчи мартаба парвоз қилишини ҳикоя қилади. Шунингдек, учувчи парвоз давомида «уч азалий худо – тоғлар, денгизлар ва тўфон» билан тўқнашиб, кураш олиб бориши ҳақида сўз юритган. Муаллифнинг дўстлари – уммонда бедарак йўқолган Мермоз, Анд тоғларида ғайритабиий ҳолатда тирик қолган Гийом портретлари ҳам тасвирланган.

Экзюпери 15 февралдан бошлаб Нью-Йорк – **Олован Замин**¹ бўйлаб парвоз эта бошлаган, бироқ Гватемалада офир ҳалокатга учраган. Кейин узоқ вақт мобайнида дастлаб Нью-Йоркда, сўнгра эса Францияда соғлигини тиклаган.

Франциянинг Германияга уруш эълон қилганидан бир кундан сўнг, 1939 йилнинг 4 сентябрида Экзюпери Тулуза-Монтодран ҳарбий аэродромига сафарбарлик қилинган ва кейинчалик дўстларининг ҳарбий учувчи бўлишда хавф-ха-

¹ «Олован Замин» («Tierra del Fuego») – Жанубий Американинг энг жанубий чеккасидаги оролар гуруҳи.

тарли истагидан қайтаришга бўлган уринишларига қарамай, 3 ноябрда Экзюпери Шампан провинцияси Орконтэ базасининг 2/33 авиация полкига узоқ разведка ишларини олиб бориш учун ўтган. Экзюперининг кўп дўстлари, яқин биродарлари уни ёзувчи ва журналист бўлиб юртга жуда кўп самара олиб келиши мумкинлигини, ўз ҳаётини бунчалик хавфга қўйиши шарт эмаслигини уқтиришга ҳаракат қилишган. 1939 йилнинг ноябридаги хатида Экзюпери қуйидагича ёзган: **«Мен бу урушда қатнашишга мажбурман. Менинг ҳамма севадиган нарсаларим хавф остида. Провансда ўрмон ёнаётганида, кимга барибир бўлмаса – ҳамма челақ ва белкурак ушлайдилар. Мен урушишни истайман, мени бунга муҳаббат ва ички диним мажбур қилапти. Мен бир чеккада туриб бунга хотиржам қаролмайман»**¹.

Экзюпери «**Блок-174**» самолётида бир неча бор аэрофоторазведка қилиб жанговар ҳаракатларни амалга оширганлиги учун «**Ҳарбий хоч**»² унвони билан тақдирланган. 1941 йилнинг июнида Франция мағлубиятга учраганидан сўнг, Экзюпери мамлакатнинг босиб олинмаган ҳудудида яшовчи сингаисиникига кўчиб ўтган, кейинроқ эса АҚШга кўчиб кетган ва Нью-Йоркда яшаган.

1942 йилда Экзюперининг яна бир китоби дунё юзини кўрган. Бу «**Ҳарбий учувчи**» («*Pilote de guerre*») номи асаридир. Иккинчи жаҳон уруши

¹ Antoine de Saint-Exupéry. *Écrits de guerre 1939-1944*. P.: Gallimard, 1982. 656 pages.

² Ҳарбий хоч (Croix de Guerre) – Иккинчи жаҳон урушида жасорат кўрсатганларни тақдирлаш учун 1939 йилда таъсис этилган унвон номи.

бошланиб, немислар Францияни ишғол этган бир пайтда, капитан Сент-Экзюпери ва унинг экипажи разведка мақсадида парвоз қилиш фармоишини олган. Гарчи хавф-хатар воятда улканлигига қарамасдан ҳарбий интизомга бўйсунуш вояси илгари сурилган.

Экзюпери Нью-Йоркда **Андре Моруа**¹ билан танишган. Моруа Экзюперининг «Кичкина шаҳзода» асари устида қандай қилиб ишлаганини ёзган. Моруа бу асар яратилиши пайтида Экзюпериларникида меҳмонда бўлган. Экзюпери ўзининг ёзув столига ҳамма уйқуга кетганида, яъни ярим оқшомда ўтирган. Тунги соат иккиларда Экзюперининг: «Консуэло! Мен очман, менга тухум тайёрла!» деган қичқириғи уйғотарди. Овқатлангач, яна ишлар ёки ухлар эди. Тахминан яна икки соатлардан сўнг Экзюперининг: «Консуэло! Мен зерикаяпман. Кел, шахмат ўйнаймиз» деган қичқириғи эшитиларди. Кейин эса Экзюпери хотини ва меҳмонга янги ёзилган асарни ўқиб берар, хотини эса қандай эпизод кўшишни айттарди. Ким бундан кейин «Кичкина шаҳзода»ни автобиографик образ демайди? Ва 40 ёшдан кўпроқ яшаган Экзюпери «Кичкина шаҳзода» бўлиб қолаверган.

«Мен асар қаҳрамони», учувчи Саҳрон Кабирга кўнишга мажбур бўлган. Минглаб миля радиусда инсон зоти кўринмас. Кунларнинг бирида тонготар чоғда Экзюперини **«Иатимос... менга кўзичоқ чизиб беринг»** деган ёш боланинг овози уйғотган.

¹ Андре Моруа (1885–1967) – машҳур француз ёзувчиси, уруш ёдноманависи, машҳур “Иқлимлар” асарининг муаллифи.

Lituz.com

**To'liq qismini
Shu tugmani
bosish orqali
sotib oling!**